

”נקודה טובה” לפרשת ”פנחס” – לדמותו של מנהיג

אריק לביא הזמר והשחקן, היה חבר הלהקה הצבאית של הפלמ”ח, שחקן ב”הבימה” ועוד ועוד. השיר שהיה אולי הכי מזוהה עם אריק, מבין כל שיריו, היה **”שיר הקטר”**. ולכן נבחר דווקא שיר זה להנציח את עשייתו התרבותית, על גבי בול הדואר שיצא לזכרו.

השיר שאת מילותיו כתב חיים חפר (והלחין יוחנן זראי), עוסק **במסעו האחרון** של קטר קיטור ידוע ומפורסם, עתיר פעולות וזכויות, אך גם ישן ושבע ימים. הקטר שסיים את פעילותו ומפנה את מקומו לקטר חדש יותר, עושה כעת את נסיעתו האחרונה - אל מגרש הגרוטאות...

בתחנה בבאר שבע עמד קטר
ומספרו שבעים ארבע מאות ארבעה עשר
קטר קיטור תשוש קטר קיטור ישן
עמד בתחנה והעלה עשן...

בדרך לצפון הם התקדמו לבד
עבר בתחנות אך הקטר שם לא עמד
עברו בתוך שדות עברו על פני גשרים
וכשנוסעים מהר המרחקים קצרים...

אז ברמן (הנהג) את צינור הדלק אט סגר
האש כבתה לאט והקיטור גם כן נגמר
וברמן למנהל בקול חנוק אמר
הנה שבעים ארבע מאות ארבעה עשר

וציף ציף ציף ציף
הקטר כבר לא נשף
ותיק תיק תק
הגלגל לא דפק
ואז פס אחד לשני לחש
המלך מת יחי המלך החדש...

גם פרשתנו, עוסקת במעבר הבין-דורי של ההנהגה, ממשה ליהושע, בבחינת ”המלך מת, יחי המלך החדש”...

בשולי הדברים נעיר, כי הדמיון בין המשל לנמשל, אינו מלא, אלא חסר. משה אינו הופך לגרוטאה חס וחלילה ולא הולך ל”בית הקברות”, אלא פורש מן ההנהגה. הוא ממשיך להיות דמות חשובה חיונית ונערצת בעם ישראל בחייו (ואף לאחר מותו) – הנביא הגדול מכולם והשליח שהביא את התורה האלוקית לעם ישראל ולאנושות כולה. ועוד, יהושע אינו מנהיג-קטר חדש שהגיע מ”אי שם”, אלא תלמידו של משה שגדל בצילו ומכוחו.

"נקודה טובה" לפרשת השבוע - רעיון מן הפרשה, במבט עכשווי

לו היינו מתאימים את "שיר הקטר" למהלך פרישתו של משה, כי אז היינו מתארים ומציירים מסע משותף, בו הוותיק מלווה את הצעיר אל תפקידו החדש - באהבה, חיבה ועצה ובהמשך, הצעיר מלווה את הוותיק, אל מקום פרישתו.

כך מתארת התורה את המהפך והשינוי בהנהגה:

(יב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
(יג) וּרְאִיתָה אֶתְּהָ וְנִאֲסַפְתָּ אֶל עַמֶּיךָ ... (יד) כַּאֲשֶׁר מְרִיתֶם פִּי בְּמַדְבַּר צֹן בְּמַרְיָבַת הָעֵדָה ...
(טו) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר: (טז) וַיִּפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הַרְוּחַת לְכָל בָּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה: ...
(יז) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נּוּן אִישׁ אֲשֶׁר רֹחַ בּוֹ וְסַמַּכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו: ...
(כ) וְנִתְּתָה מֵהוֹדֶךָ עָלָיו ... (כב) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ... (כג) וַיִּסַּמֵּךְ אֶת יָדָיו עָלָיו...
(במדבר כז).

להלן תקציר האירועים המתוארים בפסוקים שהבאנו:

1. משה זוכה רק לראות את ארץ ישראל מ"עמדת תצפית", אך לא זוכה להיכנס אליה. 40 שנה הוא הוביל את העם אל הארץ המובטחת, אך ברגע האחרון, נמנעה כניסתו...
2. הסיבה לכך היא – תיפקודו השגוי של משה ב"מי מריבה". הוא הכה את הסלע במקום לדבר אליו.
3. משה מבקש מהקב"ה למנות מנהיג חדש לעם ישראל: "וַיִּפְקֹד ה'... אִישׁ עַל הָעֵדָה" והקב"ה בוחר ביהושע.
4. יהושע – תלמידו הקרוב של משה נבחר כי הוא ראוי ומתאים. כי הוא " אִישׁ אֲשֶׁר רֹחַ בּוֹ".
5. משה נדרש ע"י הקב"ה לחלוק ליהושע מחוכמתו, מנסיונו מכבודו וממעמדו ה"מלכותי" כמנהיג, בבחינת: " וְנִתְּתָה מֵהוֹדֶךָ עָלָיו".
6. משה סומך את יהושע כמנהיג החדש - ממשיך דרכו, בפני כל העם, בבחינת "יחי המלך, החדש"...

מדוע משה המנהיג הוותיק נאלץ לפרוש דווקא עכשיו, לפני הכניסה לארץ המובטחת?

ניתן להסביר שפרישתו של משה איננה עונש. עם ישראל עתיד לעבור שינוי מהותי בסדרי חייו עם הכניסה לארץ. שינוי הדורש גם שינוי בשיטת ואופי ההנהגה.

בעת המסע במדבר היה העם בבחינת תינוק "עולל" בידיו של משה. משה דאג (בעזרתו הניסית של הקב"ה כמובן) לכל צרכיהם הפיזיים והרוחניים. אוכל ושתייה, ביגוד והגנה ועוד ועוד.

אולם, עם הכניסה לארץ, העם מגיע לבגרות והופך להיות עצמאי. בני ישראל נדרשים לעבוד לפרנסתם, לשמור על בטחונם, לבנות את הארץ וליישב אותה ועוד ועוד.

סגנון המנהיגות של משה היה תקיף ומצווה. סגנון המתאים לעם הנמצא במצב של "עולל". אולם, סגנון זה כבר אינו מתאים מול עם של "מתבגרים". כאן יש צורך בהנהגה משתפת ומסבירה. הנהגה בגובה העיניים. וזהו אכן סגנונו האישי של יהושע, כפי שאנו רואים אחר כך, בתחילת ספר יהושע.

"נקודה טובה" לפרשת השבוע - רעיון מן הפרשה, במבט עכשווי

ב"מי מריבה" משה אינו מדבר אל הסלע, אלא מכה אותו. דבר המביע את סגנון ההנהגה התקיף שלו, שכאמור היה מתאים עד היום, אך כבר אינו מתאים לעם ישראל במצבו החדש – ה"מתבגר", לקראת הכניסה לארץ. זו הסיבה שמושה פורש דווקא כעת. לא כעונש, אלא כסיום טבעי של תפקיד.

המעבר בין המלכות הישנה לחדשה הוא תמיד חריף ומיידי, בבחינת "אין מלכות נוגעת בחברתה...". המלך הישן מפנה מיד את כסאו כדי לא להפריע למחליפו להמריא, לפרוש כנפיים ולעוף. לכן, משה אינו זוכה להיכנס לארץ. כדי לא להפריע ליהושע לבסס את מעמדו כמנהיג החדש.

חז"ל המשילו את הקשר בין משה ליהושע, כקשר בין השמש לירח. "פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה" (אוצר המדרשים, עמוד 366). יהושע שואב את אורו ואת כוחו הרוחני, ממשה – רבו, כשם שהלבנה מקבלת את אורה מן השמש. אולם בין השורות, ניתן לשאוב תובנה נוספת. כשהשמש מאירה – היא סולנית יחידה. אף אחד אינו נראה לידה. אולם כשהירח מאיר, רואים גם את הכוכבים.

כשעם ישראל היה בשלבי היציאה ממצרים והמסע במדבר, הוא היה בבחינת "עולל" והיה זקוק למנהיג חזק – בבחינת "שמש". אולם העם המתבגר – הנכנס לארץ, צריך מנהיג ש"ישאיר מקום" גם לעם. וזהו יהושע שהוא בבחינת ירח, המאפשר גם לכוכבים שסביבו להאיר.

יהי רצון שבדורנו - דור הגאולה, הניצב בפני אתגרים לאומיים ורוחניים רבים וגדולים, יזכו מנהיגו לסייעתא דשמיא – לעזרה, עצה והכוונה אלוקית, כשם שזכו לכך משה ויהושע בדורם.

על כך אנו מתפללים מידי שבת:

אָבִינוּ שְׁפֹשְׁמִים, צוּר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ, בְּרַךְ אֶת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל, רֵאשִׁית צְמִיחַת גְּאֻלְתָּנוּ. הֲגוֹן עֲלֶיךָ בְּאֶבְרַת חֶסֶדְךָ וּפְרֹשׁ עֲלֶיךָ סֶפֶת שְׁלוֹמְךָ וּשְׁלַח אוֹרְךָ וְאַמְתָּךְ לְרֵאשִׁיָּהּ, שְׂרִיָּהּ וְיוֹעֲצֶיהָ, וְתִקְּנֵם בְּעֲצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ.

המרכת שמת life

מה רוט

מייל: rothmoshe@gmail.com

ארכיון "נקודה טובה": <http://www.pirsuma.com/parasha.php?cat=261>

נא לשמור על קדושת הגליון ולהכניסו לגניזה לאחר השימוש.

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל הנ"ל.

אהבת? הפץ בין חבריך.